

Bedankt voor het downloaden van dit document! Je kunt het gratis delen met iedereen.

Deel je het dan vanuit onze website?
www.juffrouwemke.com

Veel plezier met het gebruiken van de herfstbundel. Ik zou het leuk vinden als je onze site bij anderen aanraadt. Wist je dat je mij ook kunt volgen op @tipsvanjufmaaike?

HERFST SPELLETJE

Hoever herfstplaatjes zijn er verstopt?

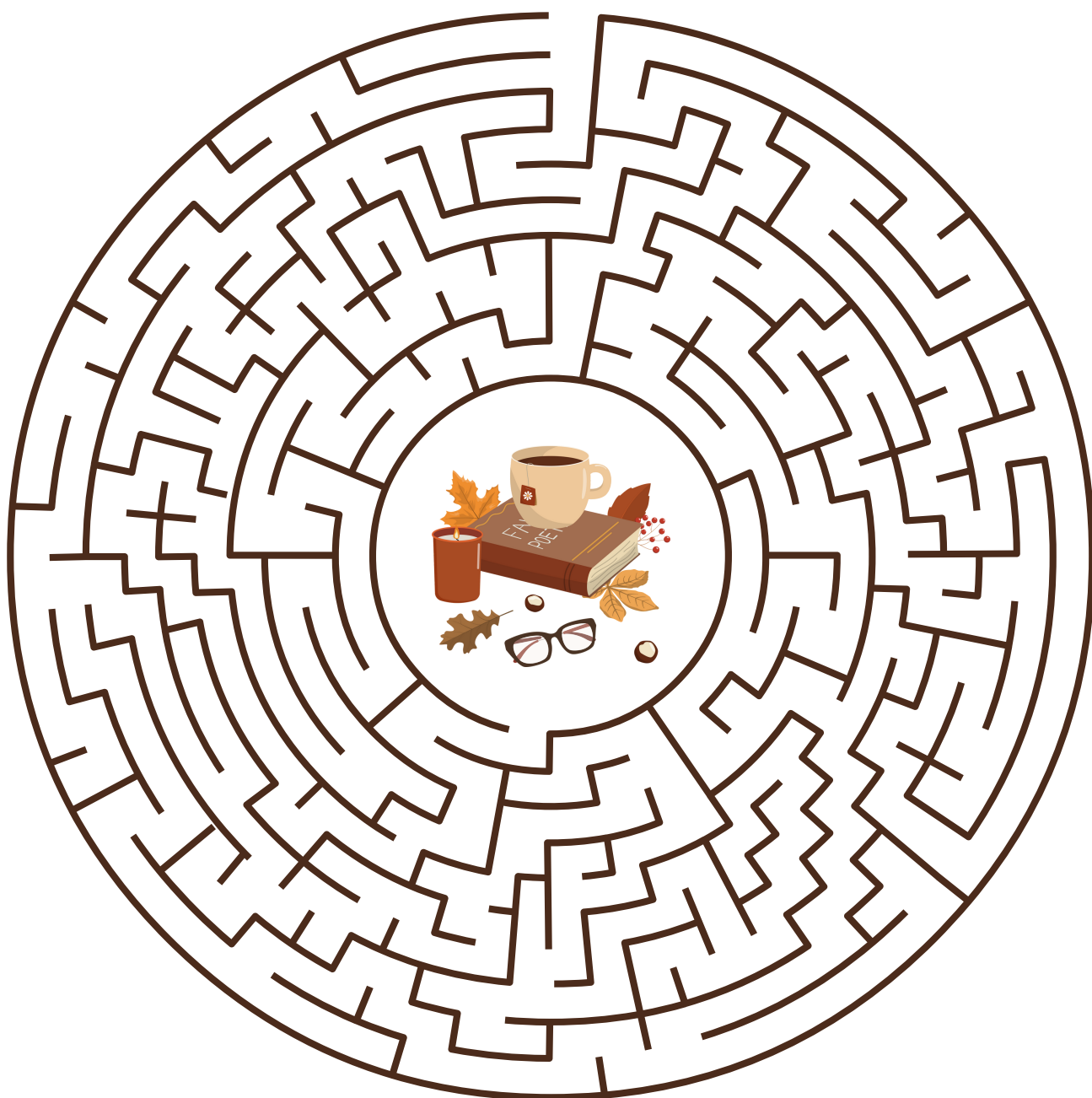
DUO TEKENING

kleuren jullie precies hetzelfde zonder bij elkaar te kijken?

HERFEST DOOLHOF

Vind jij je weg door de kou en regen?

ZINSONTLEDING

Onderstreep de zinsdelen en voeg ., ! ? en hoofdletters toe.

Lidwoorden = Lw, zelfstandig naamwoord = znw, bijvoeglijk naamwoord = bnw, werkwoord = ww, meewerkend voorwerp = mv

1. de bladeren vallen in het vondelpark in amsterdam
2. wij lopen door het herfstbos bij apeldoorn
3. de eekhoorn zoekt nootjes in het park van utrecht
4. het regent heel hard in rotterdam
5. de kinderen dragen laarzen tijdens de wandeling op de veluwe
6. de wind waait over de grachten van leiden
7. de vogels vliegen naar het zuiden voorbij maastricht
8. de hond rent over het strand van zandvoort in noord holland
9. mama kookt pompoensoep voor oma pien en opa jan
10. de klas maakt een herfstwandeling in arnhem
11. de takken kraken onder mijn voeten in het bos
12. de lucht kleurt grijs boven de noordzee
13. de jongen raapt kastanjes langs de rivier de waal
14. De meisjes rennen door de regen in de straten van haarlem
15. de vos sluipt door de heide in het nationaal park de hoge veluwe

ZINSONTLEDING

Vind jij je alle woordsoorten?

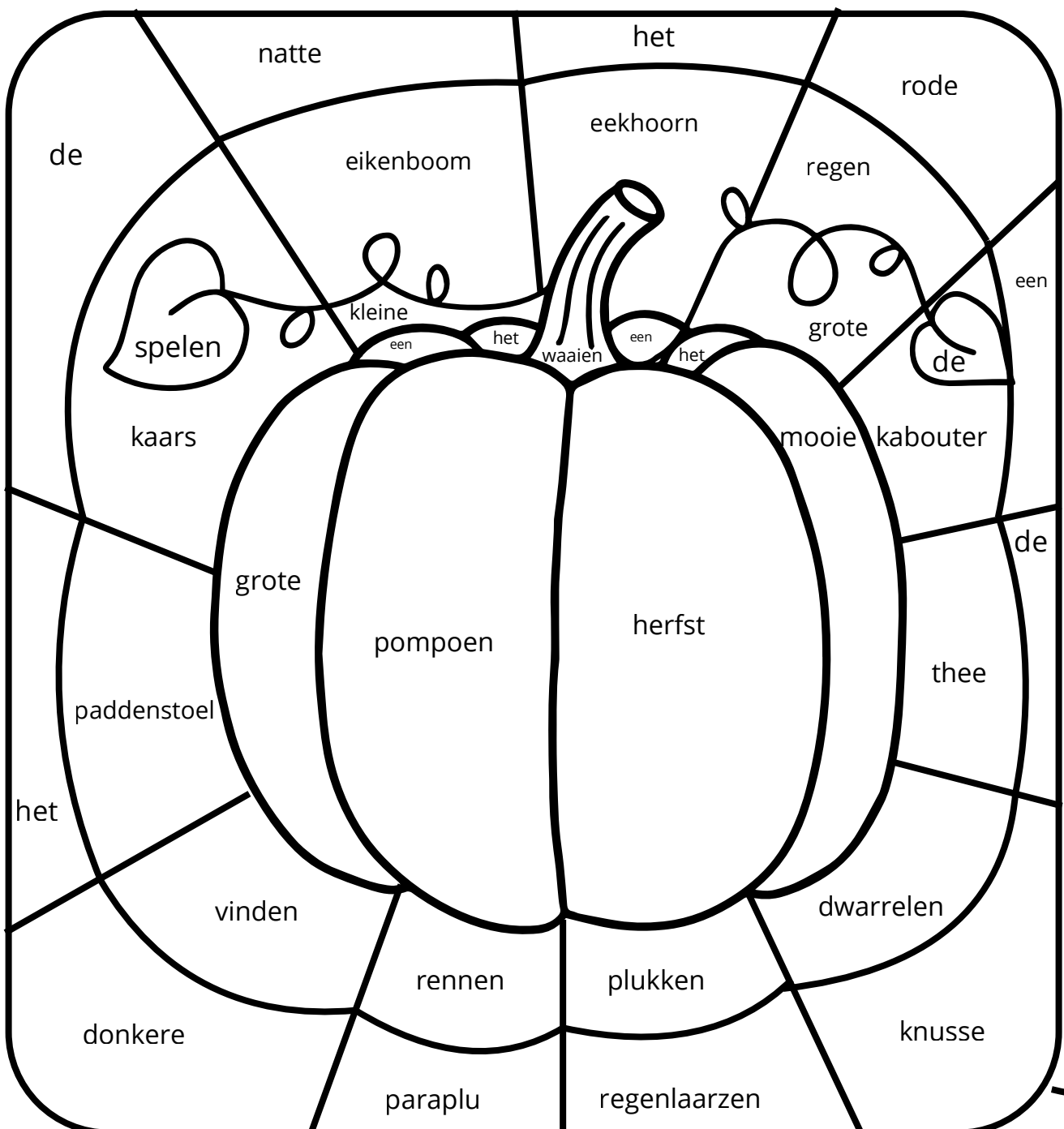
Lidwoorden = lw, zelfstandig naamwoord = znw, bijvoeglijk naamwoord = bnw, werkwoord = ww

lw

znw

bnw

ww

HERFST KEERSOMMEN

Werkblad

 5	 8	 3	 9	 7	 6

1. × = ____	9. × = ____
2. × = ____	10. × = ____
3. × = ____	11. × = ____
4. × = ____	12. × = ____
5. × = ____	13. × = ____
6. × = ____	14. × = ____
7. × = ____	15. × = ____
8. × = ____	16. × = ____

HERFST KEERSOMMEN

Werkblad

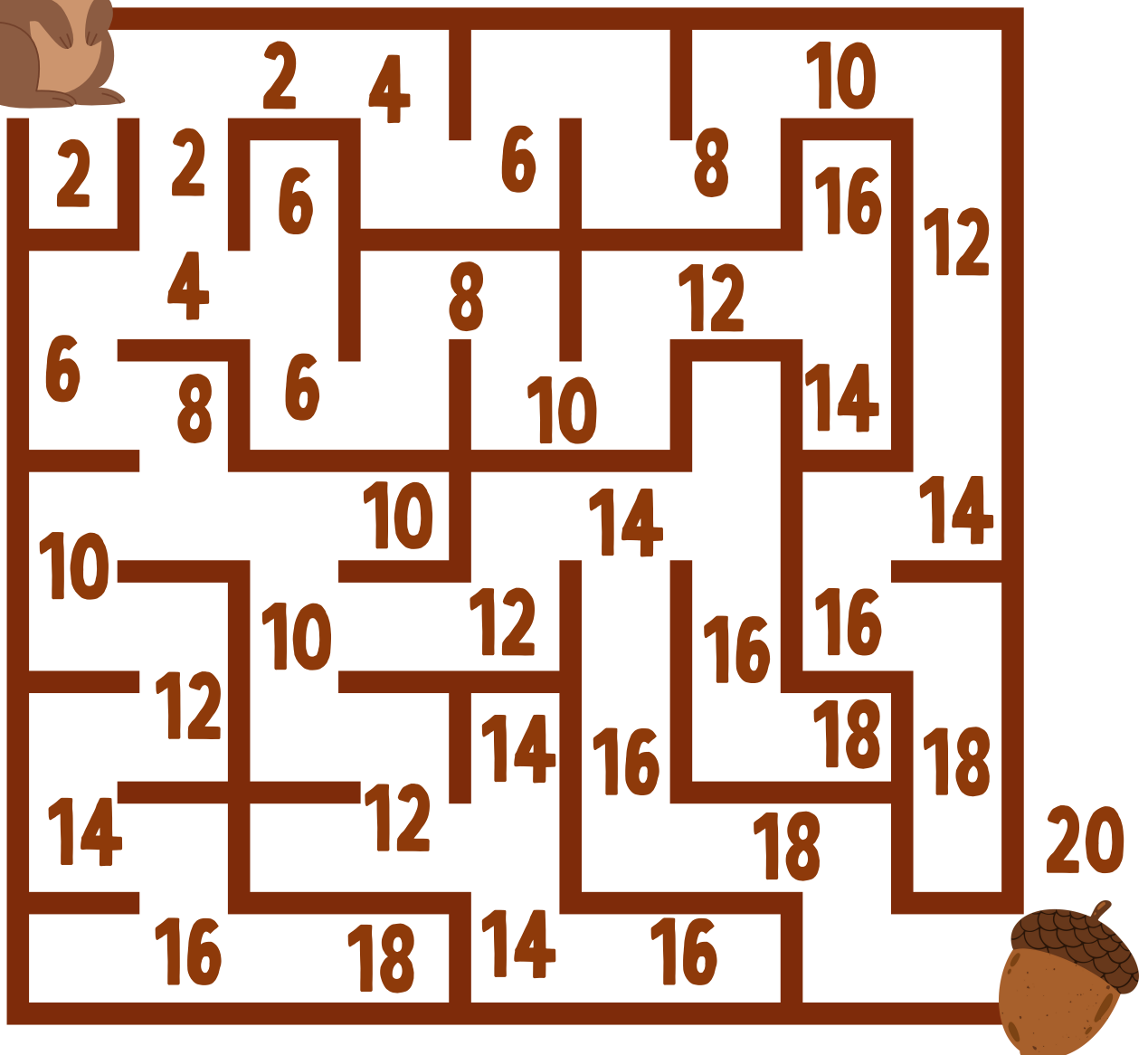
 4	 9	 5	 6	 2	 10

1. × = ____	9. × = ____
2. × = ____	10. × = ____
3. × = ____	11. × = ____
4. × = ____	12. × = ____
5. × = ____	13. × = ____
6. × = ____	14. × = ____
7. × = ____	15. × = ____
8. × = ____	16. × = ____

HERFST KEERSOMMEN

Help jij de eekhoorn bij het nootjes komen?

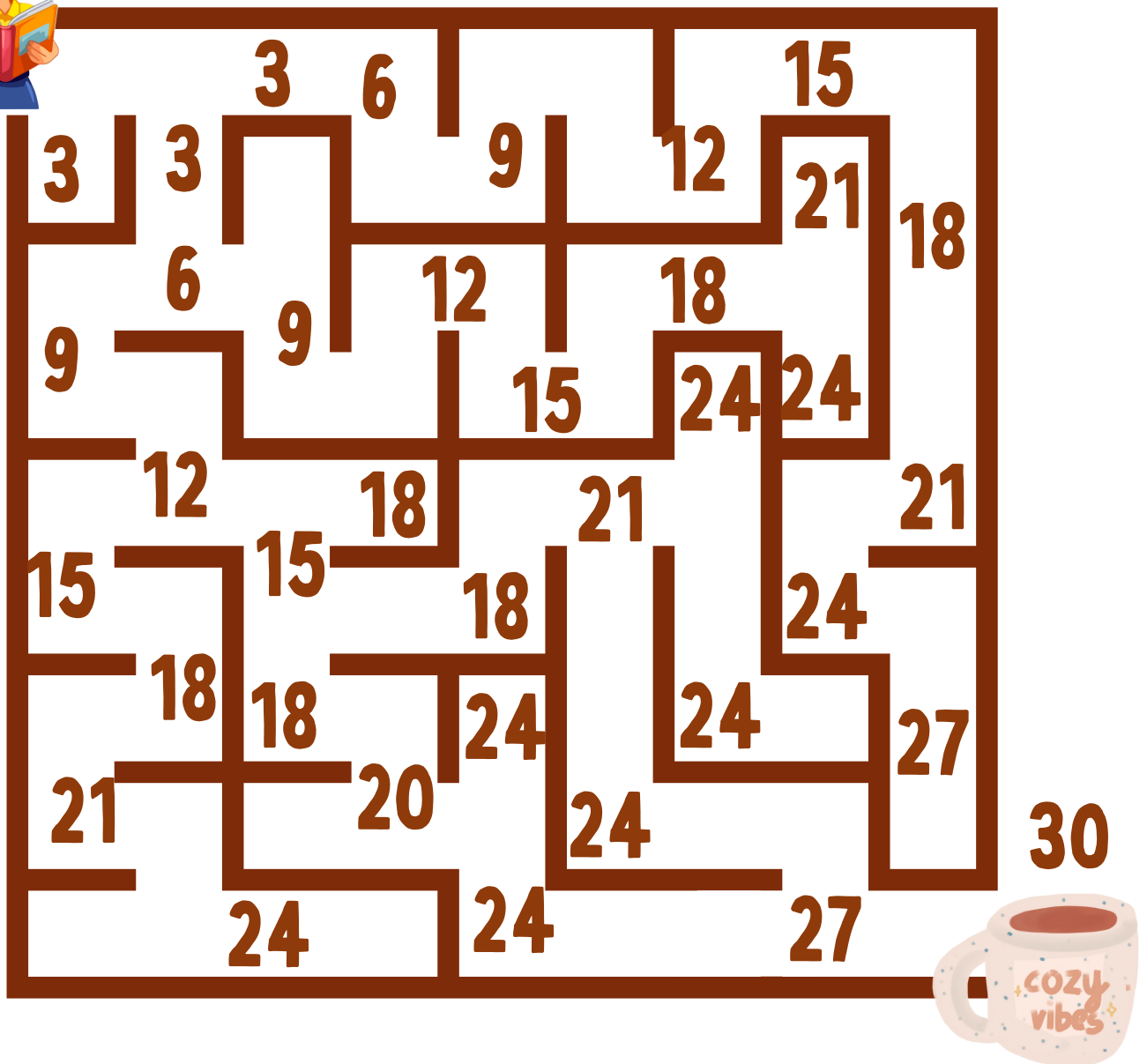
Volg de uitkomst van de tafel van 2!

HERFST KEERSOMMEN

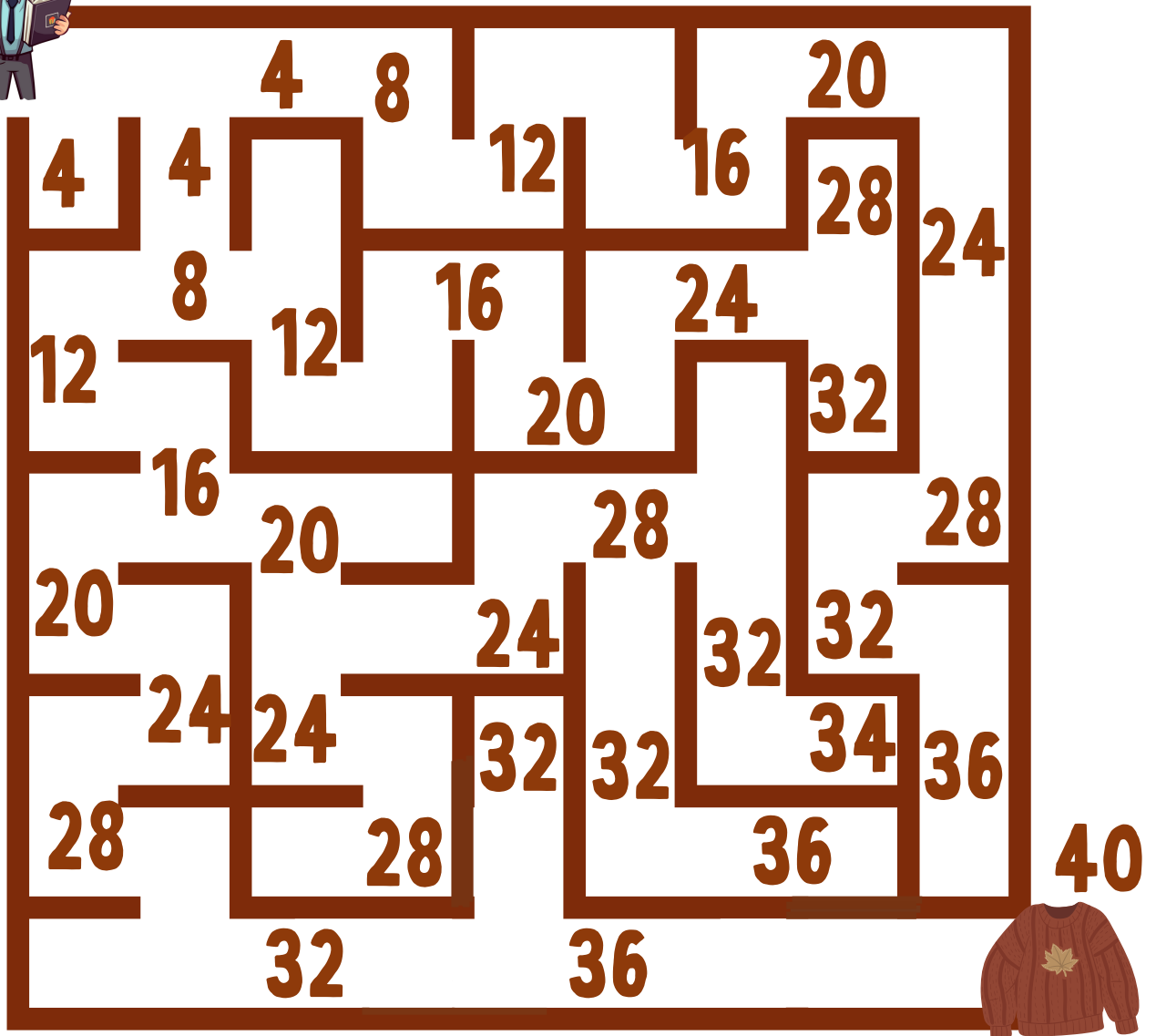
Help jij de juf bij haar theemok komen?

Volg de uitkomst van de tafel van 3!

HERFST KEERSOMMEN

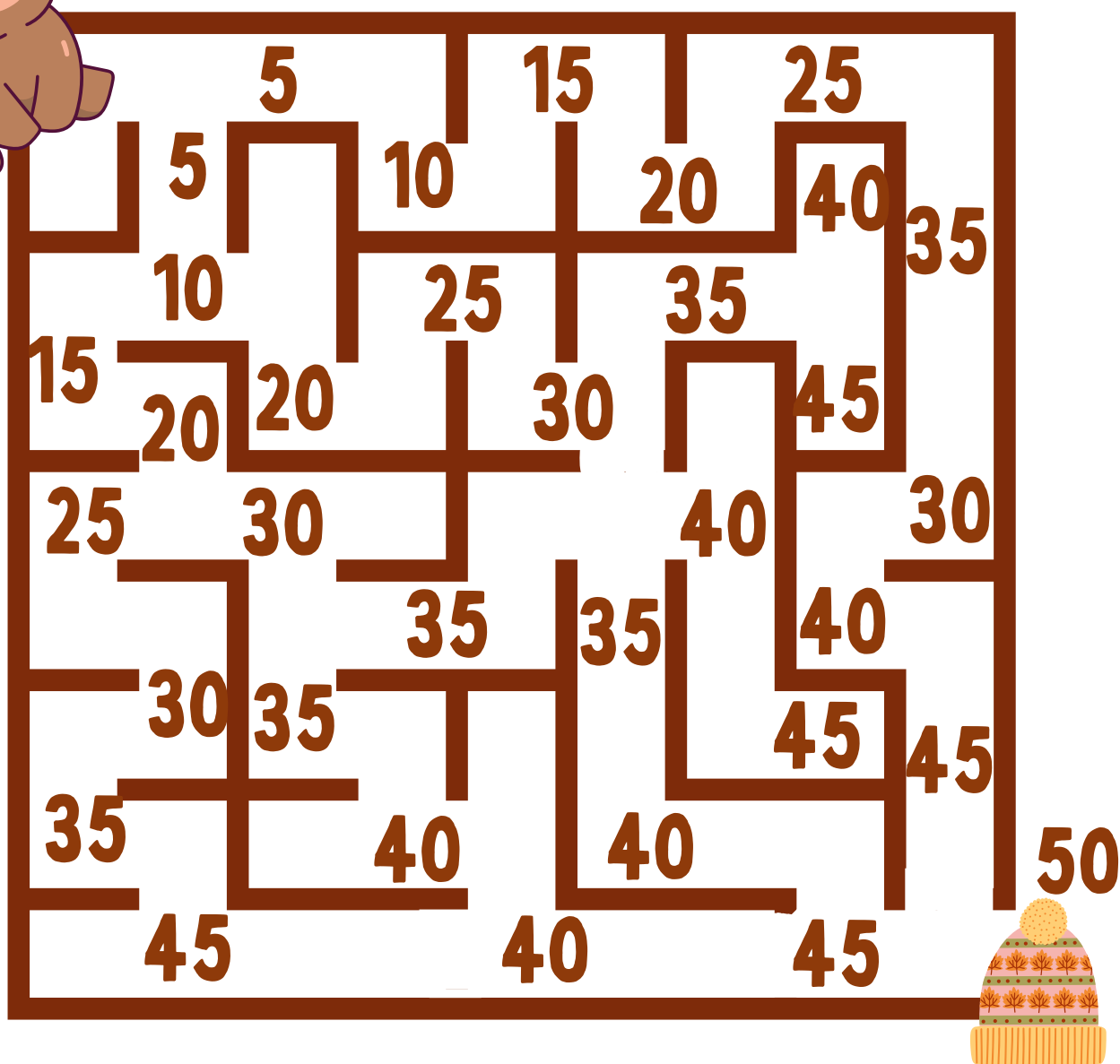
Help jij de meester bij zijn trui komen? Volg de uitkomst van de tafel van 4!

HERFST KEERSOMMEN

Help jij de beer bij de muts te komen?

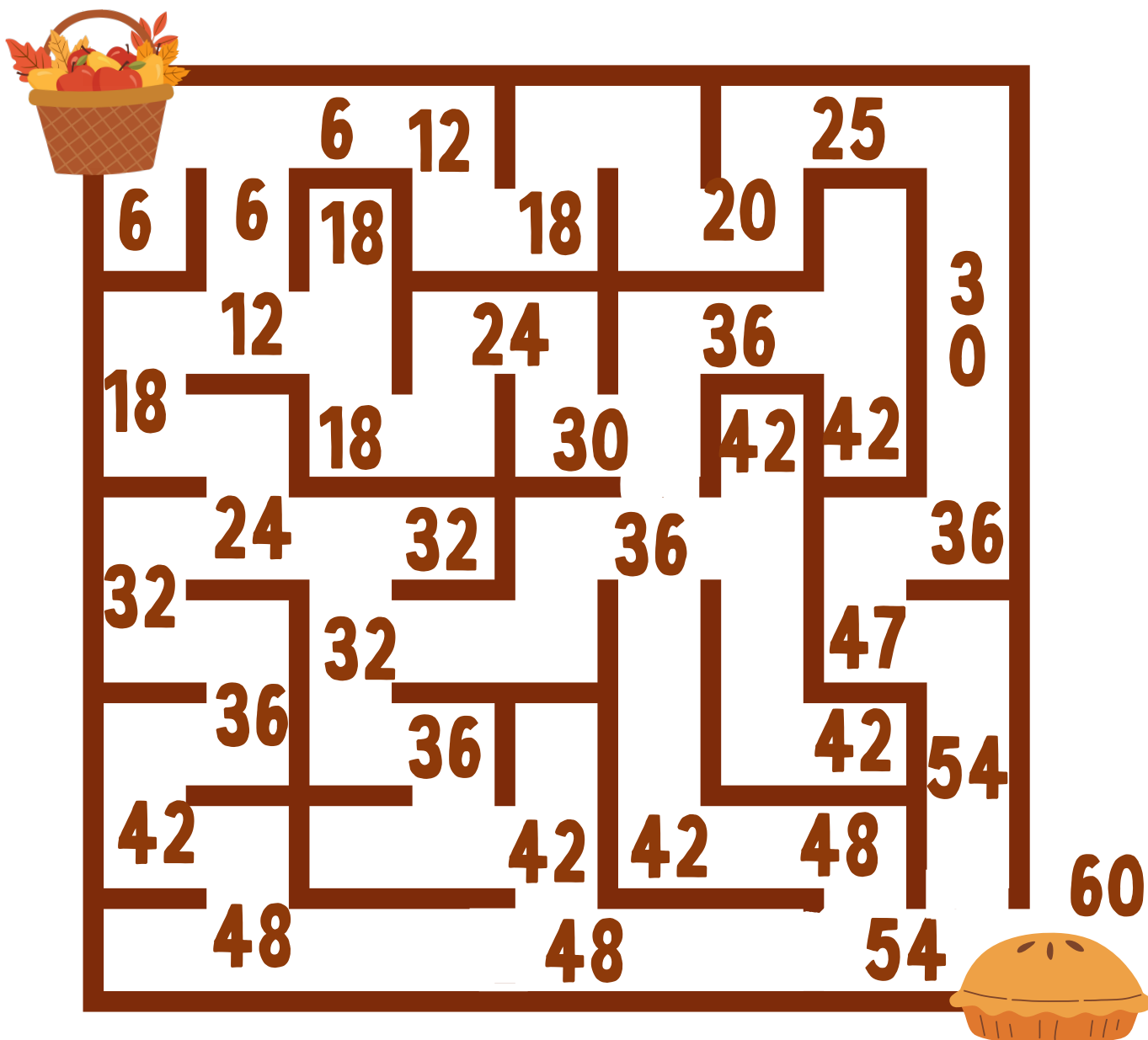
Volg de uitkomst van de tafel van 5!

HERFST KEERSOMMEN

Help jij de appels bij de taart te komen?

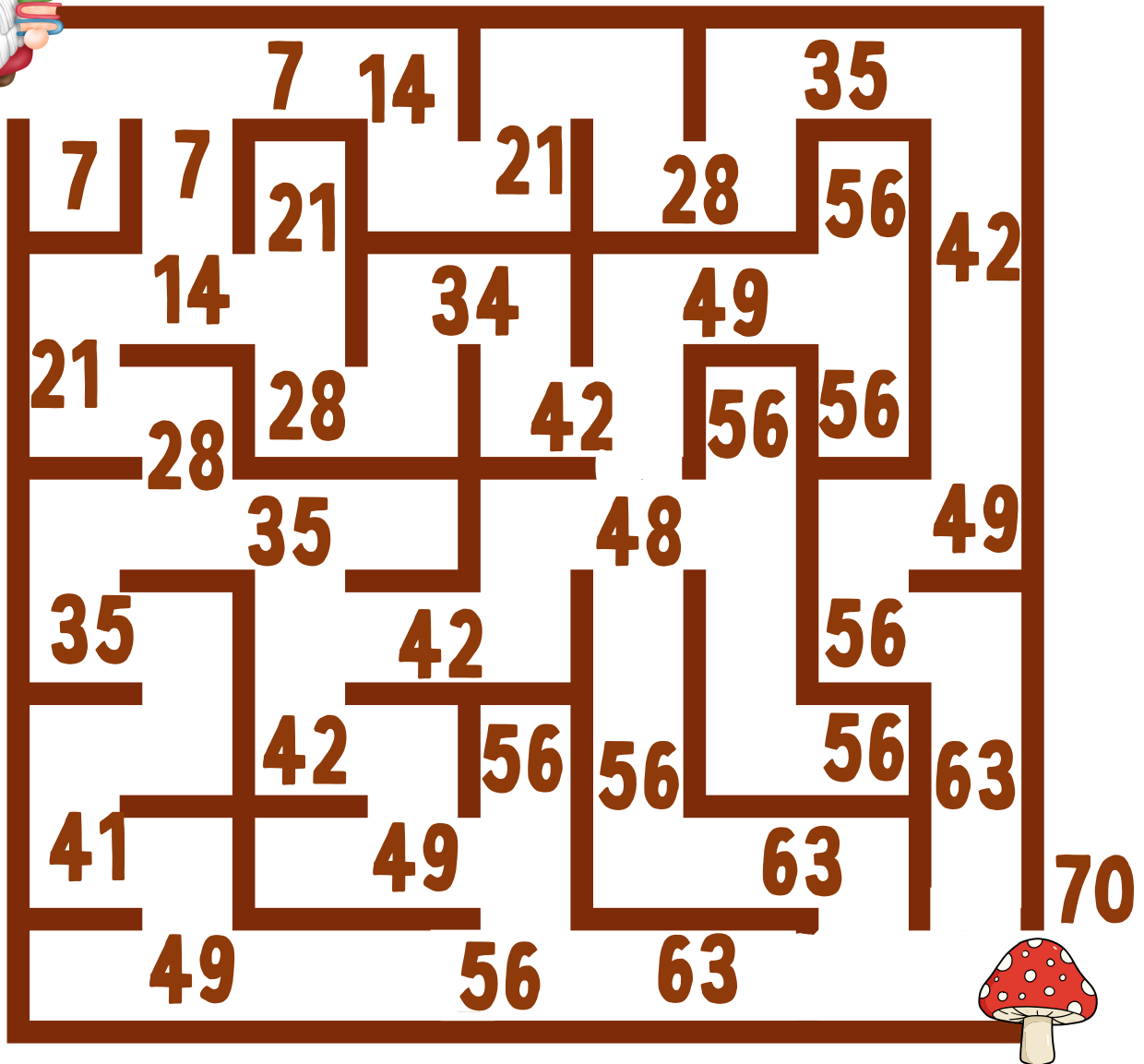
Volg de uitkomst van de tafel van 6!

HERFST KEERSOMMEN

Help jij de gnom bij de paddenstoel te komen?

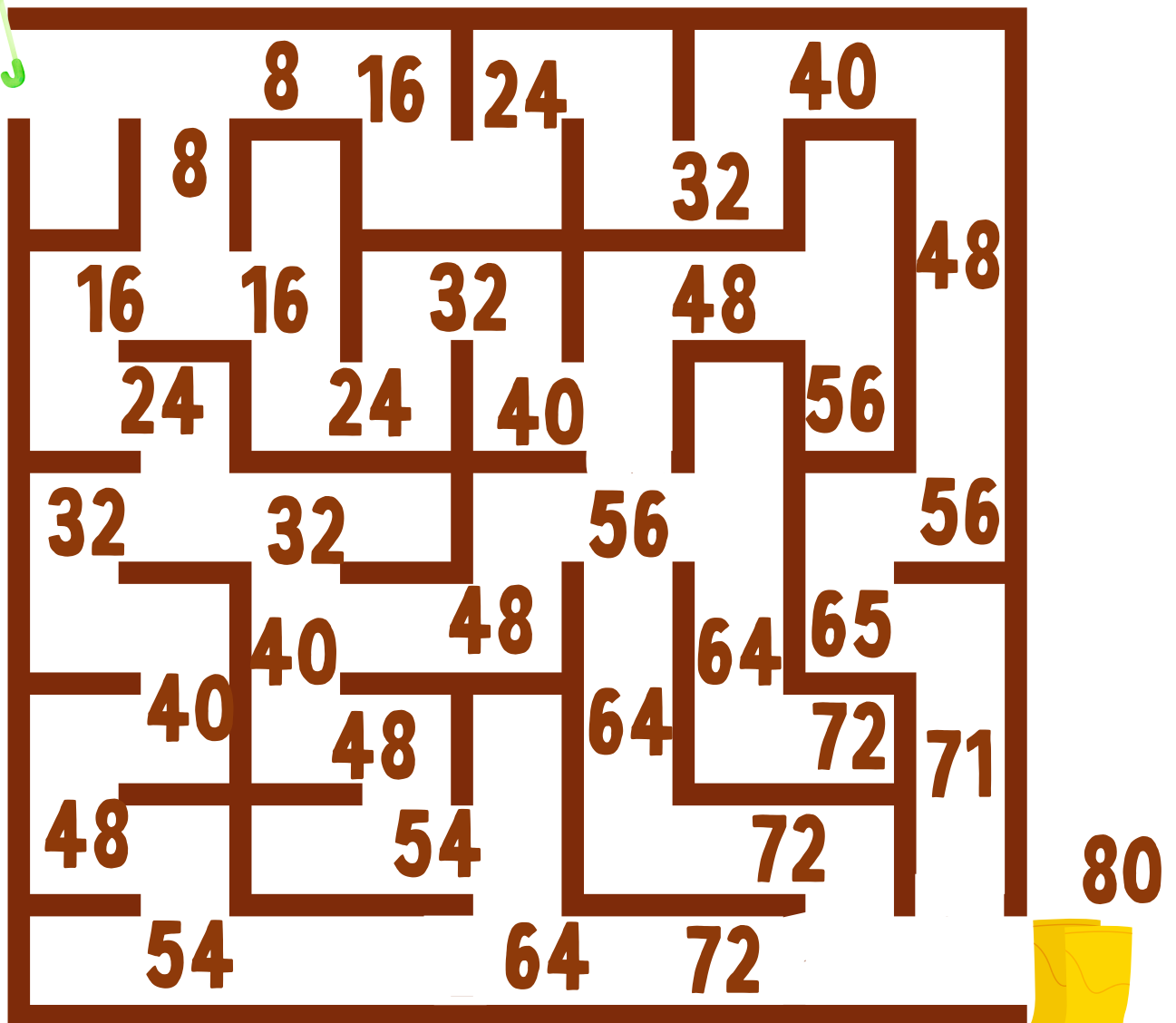
Volg de uitkomst van de tafel van 7!

HERFST KEERSOMMEN

Help jij de paraplu bij de laarzen te komen?

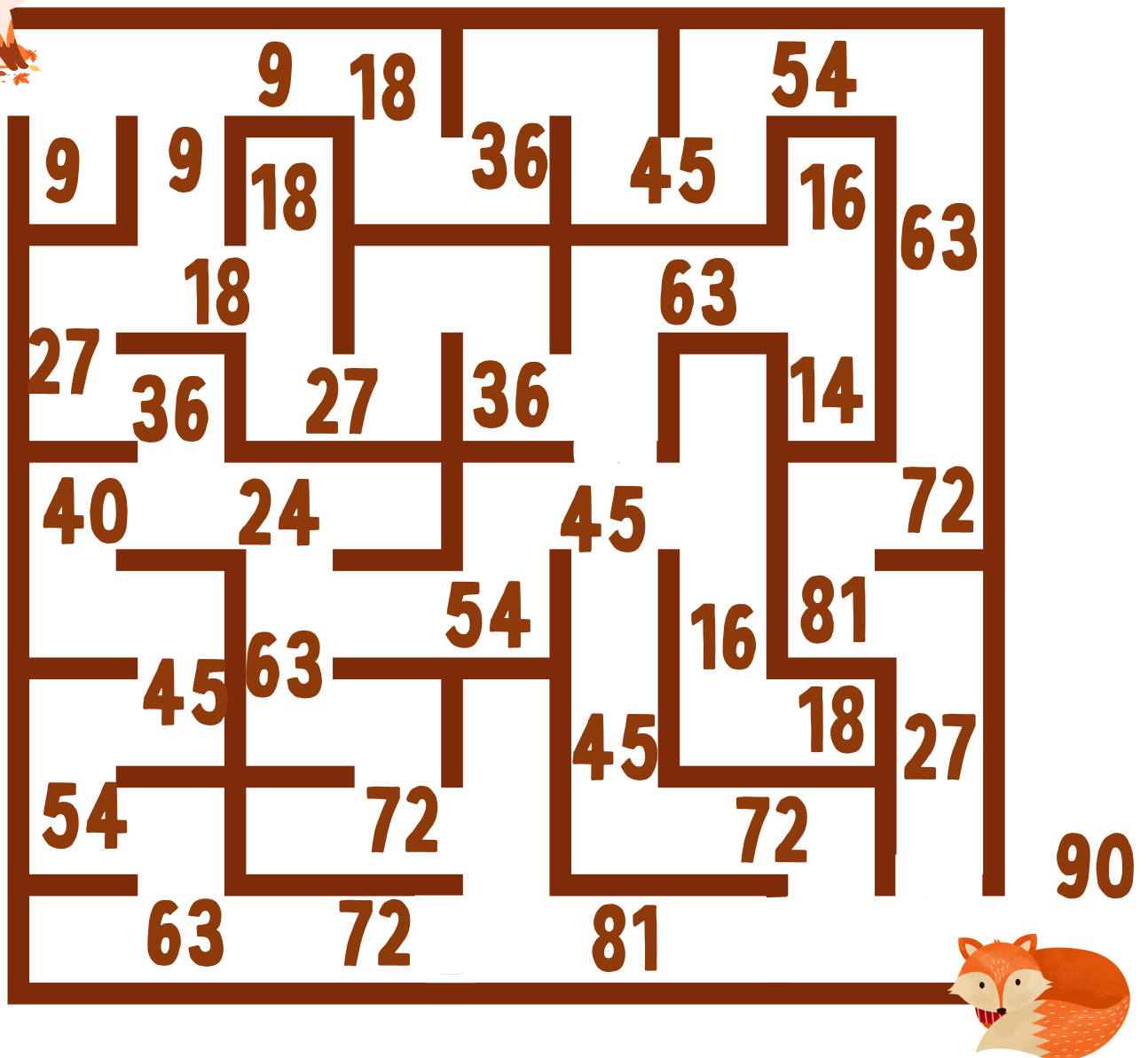
Volg de uitkomst van de tafel van 8!

HERFST KEERSOMMEN

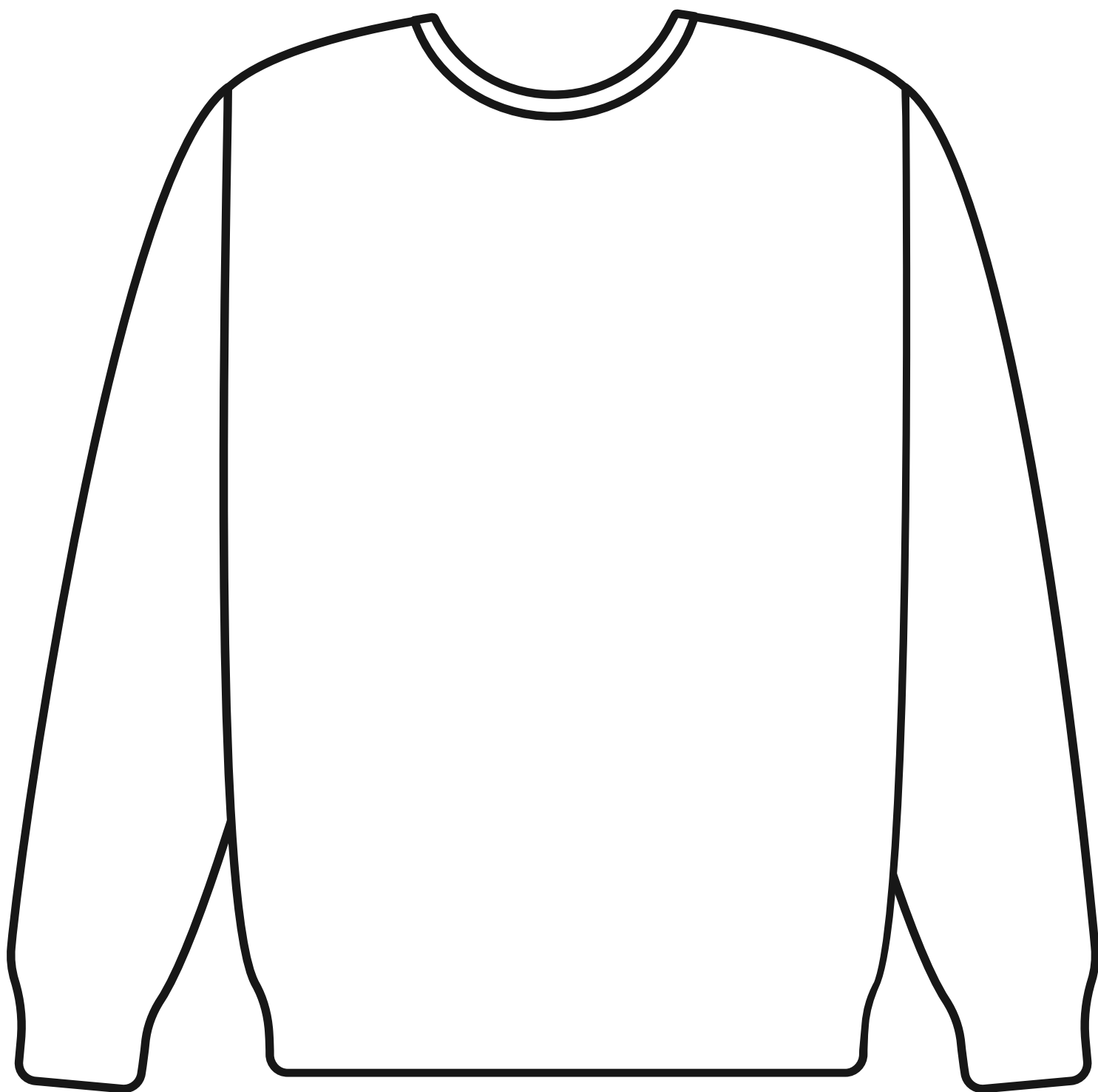
Help jij de vos opweg naar de andere vos?

Volg de uitkomst van de tafel van 9!

HERFEST TRUI

Ontwerp je eigen cozy sweater!

BEGRIJPEND LEZEN M5

Lees de tekst en beantwoord de vragen

De herfst

Wanneer de zomer voorbij is, begint de herfst. De herfst duurt van 21 september tot en met 20 december. In deze periode verandert er veel in de natuur. Het weer wordt vaak kouder, de dagen worden korter en de bladeren vallen van de bomen. Veel mensen vinden de herfst een gezellig seizoen, omdat je dan vaak binnen zit met een warme kop chocolademelk of een boek.

Veranderingen in de natuur

In de herfst verliezen veel bomen hun bladeren. Dat gebeurt omdat de bomen energie willen sparen. In de lente en zomer gebruiken bomen hun bladeren om voedsel te maken met behulp van zonlicht. Dat proces heet fotosynthese. In de herfst schijnt de zon minder en is er minder licht. Daarom sluiten bomen hun bladeren af. De bladeren verkleuren dan naar geel, oranje, rood en bruin, en vallen uiteindelijk op de grond.

Ook zijn er veel dieren die zich voorbereiden op de winter. Sommige dieren houden een winterslaap, zoals de egel. Andere dieren, zoals eekhoorns, verzamelen eten en verstoppert dat in de grond of in boomholtes. Zo hebben ze genoeg voedsel om de koude maanden door te komen.

Paddenstoelen

In de herfst zie je vaak veel paddenstoelen. Paddenstoelen groeien goed in vochtige en koele omstandigheden, en dat is precies wat de herfst brengt. Iedereen kent wel de rood-met-witte-stippen paddenstoel: de vliegenzwam. Maar er zijn nog veel meer soorten paddenstoelen. Sommige kun je eten, zoals champignons, maar andere zijn giftig en mag je dus niet in je mond stoppen.

Het weer in de herfst

Het weer in de herfst kan erg wisselen. Soms is het nog lekker warm, maar vaak regent het meer. De lucht kan grijs zijn en de wind waait harder. In oktober kan er al storm zijn. De dagen worden steeds korter, omdat de zon later opkomt en eerder ondergaat. Daardoor is het 's avonds sneller donker.

Feestdagen in de herfst

In de herfst vallen ook een aantal feestdagen. Denk aan Sint-Maarten op 11 november. Kinderen lopen dan met lampionnen langs de deuren en zingen liedjes. Vaak krijgen ze snoep of een mandarijn. Ook Sinterklaas komt meestal in november aan in Nederland. Voor veel kinderen is dat een spannend en vrolijk moment.

Herfst in het dagelijks leven

Veel mensen vinden de herfst mooi vanwege de gekleurde bladeren en de gezellige sfeer. Toch kan de herfst ook lastig zijn. Het is kouder, natter en je hebt vaker een jas of paraplu nodig. Gelukkig brengt de herfst ook leuke dingen: wandelen door een bos vol bladeren, kastanjes en eikels zoeken, of naar paddenstoelen kijken.

VRAGEN M5

Onderstreep het antwoord in de tekst

1. Wanneer begint de herfst en wanneer eindigt deze?
  - A. Van 1 oktober tot 31 december
  - B. Van 21 september tot 20 december
  - C. Van 1 september tot 30 november
  - D. Van 21 oktober tot 21 december
2. Waarom verliezen bomen in de herfst hun bladeren?
  - A. Omdat de bladeren oud zijn
  - B. Omdat het te hard waait
  - C. Omdat de bomen energie willen sparen
  - D. Omdat de regen de bladeren wegspoelt
3. Wat gebeurt er met de bladeren voordat ze vallen?
  - A. Ze worden groen en glanzend
  - B. Ze verkleuren naar geel, oranje, rood of bruin
  - C. Ze worden wit van de kou
  - D. Ze blijven precies hetzelfde
4. Welke dieren bereiden zich in de herfst voor op de winter?
  - A. Eekhoorns en egels
  - B. Zwaluwen en kikkers
  - C. Koeien en paarden
  - D. Honden en katten
5. Waarom zie je in de herfst veel paddenstoelen?
  - A. Omdat het dan warmer wordt
  - B. Omdat het vochtig en koel is
  - C. Omdat bomen hun bladeren verliezen
  - D. Omdat dieren ze planten
6. Welke paddenstoel is rood met witte stippen?
  - A. De champignon
  - B. De eekhoorntjesbrood
  - C. De vliegenzwam
  - D. De kastanjepaddenstoel
7. Hoe verandert het weer in de herfst?
  - A. Het wordt steeds warmer en zonniger
  - B. Het regent vaker en de dagen worden korter
  - C. Er valt veel sneeuw
  - D. Er is altijd storm
8. Welke feestdagen worden genoemd die in de herfst plaatsvinden?
  - A. Kerstmis en Pasen
  - B. Sint-Maarten en Sinterklaas
  - C. Koningsdag en Hemelvaart
  - D. Pinksteren en Oud en Nieuw
9. Wat doen kinderen met Sint-Maarten?
  - A. Ze steken vuurwerk af
  - B. Ze gaan verkleed langs de deuren
  - C. Ze lopen met lampionnen, zingen liedjes en krijgen snoep
  - D. Ze zetten hun schoen
10. Wat vinden veel mensen leuk aan de herfst?
  - A. Binnen zitten zonder licht
  - B. Koud en nat weer
  - C. Wandelen in het bos en gekleurde bladeren zien
  - D. Geen feestdagen

BEGRIJPEND LEZEN M6

Lees de tekst en beantwoord de vragen

De Herfst

Na een warme zomer volgt de herfst, een seizoen dat ieder jaar opnieuw voor grote veranderingen zorgt in de natuur. De herfst begint op 21 september en eindigt op 20 december. Het is de periode waarin de dagen merkbaar korter worden en de temperatuur daalt. Veel mensen ervaren de herfst als een overgangperiode: de zomerse warmte verdwijnt en de winterkou dient zich langzaam aan.

Veranderingen in de natuur

Een van de meest opvallende kenmerken van de herfst is dat bomen hun bladeren verliezen. Dat gebeurt niet zomaar. In de lente en zomer gebruiken bomen hun bladeren om voedsel te maken via fotosynthese. Daarbij wordt zonlicht omgezet in energie. In de herfst wordt het aantal zonuren echter minder. Voor de boom is het dan niet efficiënt om de bladeren te behouden. Daarom sluit de boom de bladstelen af. Het gevolg is dat de bladeren verkleuren naar geel, oranje, rood of bruin en uiteindelijk loslaten. Op de grond vormen ze een kleurrijk tapijt.

Dieren reageren ook op de veranderingen. Egels bijvoorbeeld houden een winterslaap. Ze bouwen eerst een nest van bladeren en gras om warm te blijven. Eekhoorns verzamelen noten en kastanjes, die ze verstoppert in boomholtes of in de grond. Op die manier hebben ze in de winter voldoende voedsel. Vogels zoals zwaluwen kiezen voor een andere strategie: zij trekken weg naar warmere landen om daar voedsel te zoeken.

Paddenstoelen en het bos

De herfst is de tijd van de paddenstoelen. Deze bijzondere organismen houden van vochtige en koele omstandigheden. In het bos schieten ze in allerlei vormen en kleuren uit de grond. De bekendste is de vliegenzwam, rood met witte stippen. Toch zijn er honderden soorten paddenstoelen. Sommige kun je eten, zoals oesterzwammen, maar andere zijn giftig. Daarom moet je altijd voorzichtig zijn en nooit zomaar een paddenstoel uit de natuur opeten.

Het bos zelf verandert in de herfst in een plek vol activiteit. Naast dieren en paddenstoelen vind je er kastanjes, eikels en beukennotjes. Veel kinderen en volwassenen maken graag een herfstwandeling om deze schatten te zoeken.

Het weer en de lucht

Het weer in de herfst staat bekend om zijn wisselvalligheid. Er kunnen zonnige dagen zijn, maar ook veel regen en harde wind. In oktober en november komen er regelmatig stormen voor. De lucht is vaak grijs, en omdat de zon later opkomt en eerder ondergaat, wordt het 's avonds sneller donker. Sommige mensen vinden dit ongezellig, terwijl anderen juist genieten van de knusse avonden binnenshuis.

Feestdagen en tradities

In Nederland vallen er in de herfst enkele bijzondere dagen. Op 11 november wordt Sint-Maarten gevierd. Kinderen lopen met lampionnen langs de deuren, zingen liedjes en krijgen snoep of fruit. Niet lang daarna komt Sinterklaas in het land, meestal half november. Voor veel kinderen is dit een spannend moment, want daarna begint de periode van schoenzetten, cadeautjes en lekkernijen.

De beleving van de herfst

Voor de één is de herfst een nat en koud seizoen waarin je vaak je jas en paraplu nodig hebt. Voor de ander is het een tijd van schoonheid: de natuur kleurt in warme tinten en je kunt genieten van boswandelingen en gezellige momenten binnen. Wat vaststaat, is dat de herfst een uniek seizoen is waarin de natuur zich klaarmaakt voor de winter.

VRAGEN M6

Onderstreep het antwoord in de tekst

1. Wanneer begint de herfst en wanneer eindigt deze?
  - A. Van 1 september tot 30 november
  - B. Van 21 september tot 20 december
  - C. Van 21 augustus tot 21 november
  - D. Van 1 oktober tot 31 december
2. Waarom verliezen bomen hun bladeren in de herfst?
  - A. Omdat het te veel regent
  - B. Omdat ze ziek zijn
  - C. Omdat er minder zonlicht is en ze energie willen sparen
  - D. Omdat de bladeren te zwaar worden
3. Wat gebeurt er met de bladeren voordat ze van de bomen vallen?
  - A. Ze worden zwart en vallen meteen
  - B. Ze verkleuren naar geel, oranje, rood of bruin
  - C. Ze worden lichter groen
  - D. Ze verdampen in de lucht
4. Hoe bereidt de egel zich voor op de winter?
  - A. Hij verzamelt noten en eikels
  - B. Hij vliegt naar een warm land
  - C. Hij houdt een winterslaap in een nest van bladeren en gras
  - D. Hij blijft de hele winter wakker
5. Wat doen eekhoorns in de herfst?
  - A. Ze houden een winterslaap
  - B. Ze verzamelen noten en verstoppen die
  - C. Ze trekken naar het zuiden
  - D. Ze eten alleen paddenstoelen
6. Welke dieren trekken in de herfst naar warmere landen?
  - A. Egels
  - B. Eekhoorns
  - C. Zwaluwen
  - D. Muizen
7. Waarom zie je in de herfst veel paddenstoelen?
  - A. Omdat het dan erg droog is
  - B. Omdat ze zonlicht nodig hebben
  - C. Omdat het vochtig en koel is
  - D. Omdat dieren ze planten
8. Wat wordt er op 11 november gevierd?
  - A. Kerstmis
  - B. Sint-Maarten
  - C. Sinterklaasavond
  - D. Pasen
9. Wat gebeurt er meestal half november in Nederland?
  - A. De eerste sneeuw valt
  - B. Het begin van de zomertijd
  - C. De intocht van Sinterklaas
  - D. De dag van de arbeid
10. Wat vinden veel mensen leuk aan de herfst?
  - A. De koude regen en wind
  - B. De donkere avonden zonder licht
  - C. De kleurrijke natuur en boswandelingen
  - D. Het weggaan van vogels

BEGRIJPEND LEZEN M7

Lees de tekst en beantwoord de vragen

De Herfst

De herfst is één van de vier seizoenen in Nederland. Het begint officieel rond 21 september en eindigt rond 21 december. In deze periode verandert er veel in de natuur, in het weer en ook in het dagelijks leven van mensen. Voor veel mensen is de herfst een seizoen met gemengde gevoelens: aan de ene kant is er de kou en regen, maar aan de andere kant de gezelligheid, de mooie kleuren en de feestdagen.

Veranderingen in de natuur

Zodra de herfst begint, merk je dat de dagen korter worden. De zon gaat steeds vroeger onder en komt later op. Daardoor hebben we minder uren daglicht. Voor veel dieren en planten is dit het teken dat de winter eraan komt. De bomen beginnen langzaam hun bladeren te verliezen. Eerst kleuren de bladeren geel, oranje, rood of bruin. Dat komt doordat het bladgroen (chlorofyl), dat de bladeren in de zomer groen maakt, verdwijnt. Zonder dit bladgroen worden de andere kleuren zichtbaar. Uiteindelijk vallen de bladeren van de bomen. Op de grond worden ze door schimmels, wormen en kleine insecten afgebroken. Dit zorgt ervoor dat er weer voedingsstoffen in de bodem komen, die de bomen in de lente opnieuw kunnen gebruiken.

Ook in het dierenrijk verandert er veel. Eekhoorns verzamelen noten en verstoppertjes op verschillende plekken in de grond. Zo kunnen ze in de winter eten vinden. Egels eten zich in de herfst extra vol, zodat ze een vetlaag hebben om de koude maanden door te komen. In oktober en november zoeken ze een veilig plekje voor hun winterslaap. Sommige vogels, zoals zwaluwen, trekken naar warmere landen. Andere vogels, bijvoorbeeld koolmezen, blijven in Nederland en proberen de winter hier door te komen.

Het weer in de herfst

Veel mensen denken bij de herfst meteen aan regen en wind. Dat klopt vaak: er zijn meer stormen en de kans op regen is groot. De herfst staat bekend als het seizoen waarin je regelmatig nat wordt op de fiets naar school. Toch zijn er ook zonnige dagen, waarop het heerlijk buiten kan zijn. Zulke dagen noemen we ook wel 'Indian Summer' of 'nazomer'.

De temperatuur in de herfst kan flink verschillen. In september kan het soms nog zomers warm zijn, terwijl het in november al bijna winterse kou kan hebben. Het weer in de herfst is dus erg wisselvallig. Je weet vaak niet goed of je een jas nodig hebt of niet.

Feestdagen en tradities

De herfst is ook een seizoen vol tradities en feestdagen. In veel plaatsen wordt op 11 november Sint-Maarten gevierd. Kinderen maken lampionnen, gaan langs de deuren en zingen liedjes. In ruil daarvoor krijgen ze snoep of fruit. Niet overal in Nederland wordt Sint-Maarten gevierd, maar in het noorden en westen wel veel. Daarnaast is er Sinterklaas. Rond half november komt hij met zijn stoomboot aan in Nederland. Voor veel kinderen is dit een spannend moment. Het is het begin van een tijd vol liedjes zingen, schoen zetten en cadeautjes. De herfst eindigt bijna altijd in een gezellige sfeer, die langzaam overgaat in de winter met Kerstmis en Oud en Nieuw.

De betekenis van de herfst

De herfst is niet alleen een seizoen van kou en regen, maar ook een periode van voorbereiding en rust. De natuur maakt zich klaar voor de winter, waarin veel dieren minder actief zijn en sommige planten in slaapstand gaan. Mensen zoeken vaak de gezelligheid binnen: ze maken het knus met kaarsen, warme dekens en warme dranken zoals chocolademelk of thee.

De herfst kan ons ook iets leren: verandering hoort bij het leven. Net zoals de bladeren vallen om ruimte te maken voor nieuw groen in de lente, zo kan de herfst ons herinneren dat na een periode van loslaten altijd weer een frisse start komt.

VRAGEN M7

Onderstreep het antwoord in de tekst

1. Wanneer begint de herfst officieel?
  - A. Rond 21 augustus
  - B. Rond 21 september
  - C. Rond 21 oktober
  - D. Rond 21 december
2. Waarom verkleuren de bladeren in de herfst?
  - A. Omdat het meer regent
  - B. Omdat de bomen ziek worden
  - C. Omdat het bladgroen verdwijnt
  - D. Omdat dieren eraan knabbelen
3. Wat gebeurt er met de gevallen bladeren op de grond?
  - A. Ze blijven heel liggen
  - B. Ze worden opgegeten door vogels
  - C. Ze worden afgebroken door schimmels en insecten
  - D. Ze verdwijnen vanzelf
4. Wat doen eekhoorns in de herfst?
  - A. Ze trekken naar warme landen
  - B. Ze verzamelen en verstoppert noten
  - C. Ze gaan in winterslaap
  - D. Ze bouwen een nieuw nest
5. Waarom eten egels zich dik in de herfst?
  - A. Om genoeg energie te hebben voor hun winterslaap
  - B. Omdat er meer voedsel is in de herfst
  - C. Omdat ze jongen krijgen in de winter
  - D. Omdat ze anders ziek worden
6. Welke vogel trekt in de herfst naar Afrika?
  - A. De koolmees
  - B. De kraai
  - C. De zwaluw
  - D. De merel
7. Hoe kan het weer in de herfst het beste worden omschreven?
  - A. Altijd regenachtig en koud
  - B. Wisselvallig, soms stormachtig en soms zonnig
  - C. Net als in de zomer
  - D. Altijd droog en warm
8. Welke feestdag wordt in sommige delen van Nederland op 11 november gevierd?
  - A. Kerstmis
  - B. Halloween
  - C. Sint-Maarten
  - D. Sinterklaas
9. Wat markeert de komst van Sinterklaas in de herfst?
  - A. Het einde van de winter
  - B. Het begin van een spannende en gezellige tijd
  - C. Het begin van de lente
  - D. Het einde van de herfst
10. Welke boodschap kan de herfst ons volgens de tekst leren?
  - A. Dat de zomer altijd terugkomt
  - B. Dat verandering en loslaten nodig zijn voor een nieuwe start
  - C. Dat de winter het mooiste seizoen is
  - D. Dat regen altijd nodig is

BEGRIJPEND LEZEN M8

Lees de tekst en beantwoord de vragen

De Herfst

De herfst is een bijzonder seizoen vol veranderingen. Officieel begint de herfst op 21 september en eindigt op 21 december. In deze periode maakt de natuur zich klaar voor de winter. De dagen worden korter, de temperaturen dalen en veel dieren en planten passen hun gedrag of uiterlijk aan. De herfst kan soms somber aanvoelen door de regen en wind, maar er is ook veel schoonheid en betekenis te vinden in dit seizoen.

Veranderingen in de natuur

In de herfst verliezen de meeste loofbomen hun bladeren. Dat gebeurt niet zomaar: het is een manier om energie te besparen. In de zomer gebruiken bomen hun bladeren om voedsel te maken met behulp van zonlicht en bladgroen (chlorofyl). Maar in de herfst neemt het aantal zonuren af en loont het niet meer om energie te steken in het onderhouden van bladeren. Daarom trekken bomen voedingsstoffen uit de bladeren terug naar hun stam en wortels.

Het groene bladgroen verdwijnt en andere kleuren worden zichtbaar: geel, oranje, rood en bruin.

Wanneer de bladeren op de grond vallen, zijn ze niet nutteloos. Insecten, wormen en schimmels breken de bladeren langzaam af. Dit zorgt voor nieuwe voedingsstoffen in de bodem, die in de lente weer gebruikt worden door planten en bomen. Op deze manier blijft de kringloop van de natuur in stand.

Ook dieren veranderen hun gedrag. Eekhoorns verzamelen noten en verstoppertjes die, zodat ze in de winter genoeg te eten hebben. Egels eten zich extra vol om een dikke vetlaag te krijgen voor hun winterslaap. Ze zoeken een rustig en beschut plekje, vaak in een hoop bladeren of takken, waar ze maandenlang kunnen slapen. Sommige vogelsoorten, zoals de zwaluw, trekken duizenden kilometers naar Afrika om de winter daar door te brengen. Andere vogels, zoals de koolmees of roodborst, blijven in Nederland en proberen hier voedsel te vinden.

Het weer in de herfst

De herfst staat bekend om zijn wisselvalligheid. Soms is het nog warm en zonnig, zoals tijdens een nazomer, maar er zijn ook dagen met veel regen en harde wind. Stormen komen vaker voor in de herfst. Dat komt doordat warme lucht uit het zuiden en koude lucht uit het noorden elkaar ontmoeten. Deze botsing van luchtsoorten veroorzaakt onrustig weer. De temperaturen dalen geleidelijk. In september kan het nog zomers aanvoelen, maar in november en december is de kans op nachtvorst groot. Deze variatie maakt de herfst een onvoorspelbaar seizoen: je kunt 's ochtends in de regen fietsen en 's middags genieten van een strakblauwe lucht.

Feestdagen en tradities

Naast de veranderingen in de natuur en het weer, kent de herfst ook verschillende tradities. In veel delen van Nederland wordt op 11 november Sint-Maarten gevierd. Kinderen lopen met lampionnen langs de deuren, zingen liedjes en krijgen snoep of fruit. Deze traditie wordt vooral in het noorden en westen van het land gevierd.

Halverwege november komt Sinterklaas met zijn stoomboot aan in Nederland. Voor kinderen is dit een spannend moment: het is het begin van een feestelijke periode waarin liedjes worden gezongen, schoenen worden gezet en cadeautjes worden uitgepakt. Hoewel Sinterklaas officieel geen herfstfeestdag is, wordt zijn intocht wel altijd in de herfst gevierd.

In andere landen zijn er ook herfsttradities. In de Verenigde Staten is er Halloween op 31 oktober, waarbij kinderen verkleed langs de deuren gaan. Ook Thanksgiving in november is daar een belangrijke feestdag, waarbij families samen eten en stilstaan bij wat ze hebben.

De betekenis van de herfst

De herfst is niet alleen een periode van kou en regen, maar ook van voorbereiding en rust. De natuur laat zien dat loslaten nodig is om nieuwe groei mogelijk te maken. De vallende bladeren symboliseren dat oude dingen soms moeten verdwijnen om plaats te maken voor iets nieuws. Voor veel mensen is de herfst ook een gezellig seizoen. Binnen wordt het knus gemaakt met kaarsen, warme dekens en warme dranken.

De herfst leert ons dat verandering een natuurlijk onderdeel van het leven is. Na een periode van bloei en groei komt er altijd een tijd van terugtrekken en opladen, waarna er in de lente weer ruimte is voor nieuw begin.

VRAGEN M8

Onderstreep het antwoord in de tekst

1. Wanneer begint de herfst officieel?
  - A. 21 augustus
  - B. 21 september
  - C. 21 oktober
  - D. 21 december
2. Waarom verliezen bomen hun bladeren in de herfst?
  - A. Omdat de wind ze van de takken blaast
  - B. Omdat ze ziek worden
  - C. Om energie te besparen in de donkere maanden
  - D. Omdat dieren ze nodig hebben
3. Wat gebeurt er met de gevallen bladeren?
  - A. Ze blijven liggen zonder nut
  - B. Ze worden afgebroken en voeden de bodem
  - C. Ze worden verzameld door vogels
  - D. Ze verdampen door de zon
4. Waarom eten egels zich dik in de herfst?
  - A. Om sterker te worden voor hun jongen
  - B. Om energie op te slaan voor hun winterslaap
  - C. Omdat er meer insecten zijn
  - D. Omdat ze geen noten verzamelen
5. Welke vogel vliegt naar Afrika om te overwinteren?
  - A. De koolmees
  - B. De kraai
  - C. De zwaluw
  - D. De roodborst
6. Waardoor ontstaan herfststormen?
  - A. Doordat bomen hun bladeren verliezen
  - B. Door botsing van warme en koude lucht
  - C. Door het verdwijnen van de zon
  - D. Omdat het vaker regent
7. Wat is een kenmerk van het weer in de herfst?
  - A. Het is altijd warm en zonnig
  - B. Het is altijd koud en donker
  - C. Het is erg wisselvallig
  - D. Het verandert bijna nooit
8. Welke traditie wordt in Nederland op 11 november gevierd?
  - A. Halloween
  - B. Sint-Maarten
  - C. Sinterklaas
  - D. Thanksgiving
9. Wat markeert de intocht van Sinterklaas in de herfst?
  - A. Het einde van de herfst
  - B. Het begin van een feestelijke periode
  - C. Het begin van de lente
  - D. Het einde van het schooljaar
10. Welke symbolische betekenis heeft de herfst volgens de tekst?
  - A. Dat alles hetzelfde blijft
  - B. Dat regen noodzakelijk is
  - C. Dat verandering en loslaten ruimte maken voor iets nieuws
  - D. Dat de zomer altijd terugkomt

HERFSTRAADSELS

Ik hang in de zomer
vol eten, in de herfst
lig ik op de grond;
soms word ik
bewaard, soms
word ik gevonden.
Wat ben ik?

Ik reis ver weg als
het koud wordt,
maar kom terug als
het warm is; mijn
reis is lang en ik volg
de zon. Wie ben ik?

Ik draag een oranje
jas, binnen ben ik
geel, kinderen
maken mij stout of
lief bij het licht van
de schemering. Wie
ben ik?

Mensen maken met
mij lichtjes, maar ik
ben geen lamp; ik
begin als een vrucht
en eindig soms als
soep. Wat ben ik?

Je hoort mij kraken
onder je voet, ik lig
er vaak in laagjes,
soms droog, soms
nat — ik voed later
bloemen en bomen.
Wat ben ik?

Mijn huis is een
stapel takken of
bladeren; ik kruip
erin en doe mijn
ogen dicht tot het
voorjaar klopt. Wie
ben ik?

HERFSTRAADSELS

Ik kom als een wind
die schudt aan
takken; ik kan
bladeren laten
dansen en paraplu's
laten breken. Wat
ben ik?

Mensen zingen bij
mijn licht, lopen met
mij in de avond en
vragen om snoep. Ik
ben een traditie die
in oktober
thuishoort. Welke
traditie of welk feest
bedoel ik?

In de herfst geef ik
een kleurenschouw:
eerst verberg ik het
groen, dan laat ik
rood en goud zien.
Wat gebeurt er met
mij?

In de zomer draag ik
zonlicht mee en
help ik groeien, in
de herfst ben ik
bruin en knapperig;
ik bescherm jonge
wortels en hou de
bodem warm. Wat
ben ik?

Kleine helften van
mij verdwijnen
onder de grond;
later groeit er soms
een boom waar ik
ooit hing. Wat ben
ik?

Ik draag een harde
hoed en val van een
oude eik; een klein
dier bewaart mij
voor later — soms
groeit er jaren later
een hele boom uit.
Wat ben ik?

HERFSTRAADSELS

Antwoorden

1. Een vrucht / bijvoorbeeld: appel of peer (in de boom in de zomer, op de grond in de herfst — kan ook worden gevonden of verzameld).
2. Een pompoen (oranje buiten, geel/oranje binnen; jack-o'-lanterns bij Halloween).
3. Vallende bladeren / bladlaag op de grond.
4. Een trekvogel (bijv. zwaluw).
5. Een pompoen (of: pompoenlicht / uitgeholde pompoen; vrucht → soep).
6. Een egel.
7. De herfstwind / een storm.
8. Het bladgroen (chlorofyl) verdwijnt waardoor de andere kleuren zichtbaar worden — de bladeren verkleuren.
9. Noten of zaden (bijv. eikel of hazelnoot die door eekhoorns wordt begraven; later kan er een boom uit groeien).
10. Halloween (of: het lampion-/trick-or-treat-gebruik; als je meer op Sint-Maarten doelt kun je dat ook noemen — bij oktober hoort vooral Halloween).
11. Een laag gevallen bladeren (bladmulch / humuslaag).
12. Een eikel

30 SECONDS HERFST

haardvuur
kaars
dekentje
gezellig
thee

paddestoelen-
wandeling
herfstvakantie
knutselen
kleuren
tekeningen

wandelen
bos
park
laan
pad

bladerenrapen
hut
speurtocht
regenjas
handschoenen

oogstfeest
dankdag
lampion
Sint-Maarten
lichtje

dennenbos
mos
varens
plukken
verzamelen

30 SECONDS HERFST

herten
egel
eekhoorn
vos
uil

school
boeken
leren
klas
speelplein

spinnenweb
slak
regenworm
kraai
ganzen

schemer
kortere dagen
avond
vroegte nacht
ochtendnevel

trektocht
zwerm
vlucht
bladerenregen
bladerdek

verkleuren
geel
rood
oranje
bruin

30 SECONDS HERFST

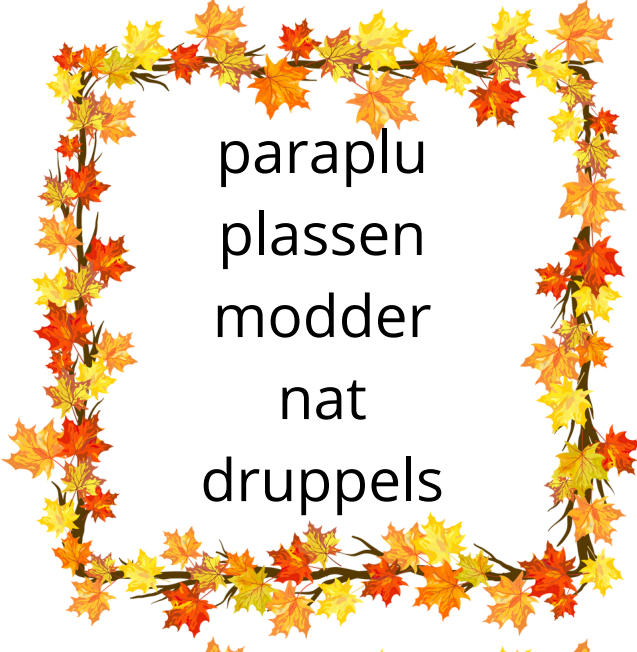
herfst
bladeren
vallen
bomen
takken

kou
jas
sjaal
laarzen
muts

paddenstoel
eikel
kastanje
dennenappel
beukenoot

paraplu
plassen
modder
nat
druppels

pompoen
oogst
mais
appel
peer

druiven
noten
walnoot
hazelnoot
vijgen